

рівень професіональних здібностей досить низький. Та інколи представники місцевого спротиву демонструють свою позицію вивішуючи український стяг, їздячи з ним по селах громади та використовуючи графіті, які демонструють ставлення до російських окупаційних військ. Така ситуація неспроможності окупантів завоювати прихильність місцевого населення пов'язана з високим рівнем розвитку Смирновської сільської громади.

Література

1. Смирновська сільська територіальна громада. Режим доступу : <https://smirnovska-gromada.gov.ua/> (20.10.2023).
2. Тимчасово окуповані Російською Федерацією території України Режим доступу: <http://vstup.kpi.kharkov.ua/wp-content/uploads/2023/06/zaporizka-oblast.pdf> (дата звернення 20. 10. 2023)

Катрич В.М.

Херсонський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ІНВАЛІДАМИ ЗБРОЙНИХ СИЛ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Початок російсько-української війни у 2014 році та повномасштабне вторгнення актуалізували для України проблему соціальної роботи з ветеранами, які мають статус осіб з інвалідністю внаслідок війни. У цьому контексті вивчення передового міжнародного досвіду дасть можливість українським владним структурам вдосконалити законодавчу базу та забезпечити повний спектр соціальної підтримки цієї вразливої категорії ветеранів.

До аналізу та осмислення зарубіжного досвіду у галузі соціальної роботи з ветеранами збройних сил внаслідок війни зверталися наступні українські дослідники: Кондратенко О. [2], Кривошей В. [3], Олексюк Н. [4], але більшість з них не враховує специфіку соціальної роботи з особами зі статусом інвалідів внаслідок війни. Вже після початку повномасштабного вторгнення були опубліковані

методичний посібник щодо проблем реінтеграції ветеранів з інвалідністю [5] та аналітика потреб ветеранів [1].

Перш за все, варто акцентувати увагу на тому, що інвалідність суттєво ускладнює та змінює акценти соціальної роботи з ветеранами збройних сил, адже потреби даної категорії ветеранів мають свої особливості. На додаток до психологічної травми, яка в тій чи іншій мірі присутня у кожного ветерана, особи з інвалідністю внаслідок війни мають ще фізичну травму, яка у переважній більшості випадків є невиліковною навіть після довготривалої реабілітації. Найбільш поширеними є втрата кінцівки, контузія, втрата зору або слуху, або поєднання кількох фізичних вад. Тому соціальна робота з такими ветеранами потребує особливого підходу, делікатності та чутливості до індивідуальних потреб, швидкості реагування та відповідального ставлення.

Починаючи з 2014 року в Україні постійно росте кількість осіб з інвалідністю внаслідок війни, за два роки повномасштабного вторгнення ці процеси ще більше прискорилися. Прогнозована кількість військових-інвалідів в Україні сягає цифр у 4 – 5 мільйонів осіб [1]. Така кількість та швидкість зростання особливо актуалізує для України зарубіжний досвід налагодження соціальної підтримки, реабілітації та реінтеграції осіб з інвалідністю внаслідок війни.

Найбільш відома та популярна модель соціальної підтримки ветеранів-інвалідів – американська. Дійсно, США мають досвід участі збройних сил у великих та малих збройних конфліктах та відповідно мають досвід соціальної роботи з ветеранами з інвалідністю. Як свідчить статистика, на сьогоднішній день в США близько 25 мільйонів ветеранів військової служби [4, с. 188] без урахування членів їх родин, які теж мають права на соціальні пільги. Тому в американській системі соціального забезпечення ветеранів детально сформульовані напрями соціальної підтримки осіб з інвалідністю. Серед них фінансова допомога – виплати для ветеранів з інвалідністю, соціально-психологічна допомога – робота з психологічними травмами, посттравматичним синдромом, фантомними болями, фізична реабілітація, соціальна реінтеграція – програми професійної перепідготовки та інтеграції, пільгове кредитування на купівлю житла, пільгове оподаткування, тощо.

Позитивним досвідом американської системи соціальної роботи з ветеранами-інвалідами є проведення масових заходів, наприклад спортивні змагання, які дають можливість продемонструвати силу духу та витривалість колишніх військових. Значних успіхів у США досягла програма протезування – одна з найголовніших потреб осіб з інвалідністю внаслідок війни. Оскільки встановлення протезів та подальша адаптація до життя з їх використанням є довготривалим та дороговартісним процесом, держава взяла на себе . за програмою уряду США протягом 2015 – 2016 рр. передбачено отримання високотехнологічних протезів більш ніж 200 ветеранами з інвалідністю [3, с. 118]. Разом з тим, система соціальної роботи з ветеранами з інвалідністю у Сполучених Штатах Америки неідеальна. Головні труднощі виникають із поєднанням державного та благодійного фінансування для лікування та реабілітації військових, хоча на сьогоднішній день для української системи фінансування соціальної галузі спонсорські кошти є надзвичайно важливими.

Щодо соціального забезпечення ветеранів збройних сил в інших державах, то варто відзначити розвинену систему галузі медичного обслуговування у більшості провідних країн світу. Але кожна країна має деякі особливості. Наприклад у Великобританії окрім класичного пакету медичного страхування ветеранів, існує розвинена практика психологічної допомоги, консультування та психотерапії, з акцентом на попередження суїцидальних настроїв серед військовослужбовців, особливо тих, які отримали інвалідність під час служби. Австралія та Хорватія, чисельність ветеранів у яких є досить високою, у тому числі з інвалідністю, теж мають досить прогресивну систему медичного супроводу та соціального забезпечення військовослужбовців. Але їх досвід більше спрямований на фізичну реабілітацію, фізіотерапію, послуги профільних лікарів, домашній супровід, тощо.

Особливо цікавим у контексті нашого дослідження є досвід соціальної роботи з інвалідами збройних сил у Канаді. Інклюзивний сектор забезпечення ветеранів у цій країні займає одне з провідних місць у державній політиці. У 2017 році, у рамках Канадського опитування про інвалідність, були виявлені головні проблеми та потреби цієї категорії ветеранів, їх віковий склад та незадоволені потреби. 70

відсотків опитаних відзначили, що інвалідність пов'язана зі щоденним або періодичним болем [1], у результаті чого була скоригована державна політика медичного обслуговування ветеранів з інвалідністю у бік розширення спектру фізіотерапевтичних послуг, масажу, консультування, тощо. Програма незалежності ветеранів, фінансована державою, забезпечує високий рівень інклюзії у громадах та включає навіть послуги з прибирання територій чи приготування їжі.

Особливе значення для ветеранів з інвалідністю має реінтеграція у суспільство. Це поняття включає державні програми працевлаштування, перекваліфікації та підтримки бізнесу. Усі провідні держави світу мають свої програми сприяння ветеранам-інвалідам, найбільших успіхів у цій галузі досягли США, Канада, Великобританія, Австралія. Програми підтримки ветеранів з інвалідністю у цих країнах давно вийшли на міжнародний рівень, наразі у них можуть взяти участь українські ветерани відповідних категорій. Найбільш яскравим прикладом такої програми є американська «Програма працевлаштування ветеранів з інвалідністю (DVOP)» [5, с. 39].

Таким чином, міжнародний досвід соціальної роботи з інвалідами збройних сил налічує кілька вдалих кейсів, які спрямовані на забезпечення доступу до необхідного медичного обслуговування та реабілітації, психологічної допомоги, протезування, реінтеграції у суспільство, за потреби – перекваліфікацію та підтримку у сфері працевлаштування та відкриття власного бізнесу. Важливим аспектом у роботі з особами з інвалідністю є розширення інклюзивного простору для отримання ними більш широких можливостей доступу до усіх видів та типів послуг. Вивчення міжнародного досвіду та його адаптація до українських реалій зможуть забезпечити українських ветеранів з інвалідністю найкращим рівнем соціальних послуг.

Література

1. Кіріллова Ю., Знов'як В., Казанська А., Ткалич М. Потреби ветеранів 2023. URL: https://veteranfund.com.ua/analytics/needs-of-veterans-2023/#elementor-toc_heading-anchor-7 (дата звернення: 25.10.2023).
2. Кондратенко О. Міжнародний досвід щодо забезпечення державою соціального захищеності ветеранів війни. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/1_2018/20.pdf (дата звернення: 24.10.2023).
3. Кривошей В. Американська модель державної політики у сфері соціальної адаптації та захисту учасників бойових дій. *Публічне управління та митне адміністрування*. № 4 (23). 2019. С. 115-121.

4. Олексюк Н. Соціальна підтримка військовослужбовців Збройних Сил як важливий напрям соціальної політики у США. *Соціальна робота з різними категоріями населення у територіальній громаді: українські реалії та міжнародний досвід*. Тернопіль, 2018. С. 182-196.
5. Реінтеграція ветеранів з інвалідністю. Методичний посібник. Упоряд. Волгіна О., Іванова О., Лялька Т. К., 2022. 78 с.

Кивлюк О.П.

*Київський університет інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ВІДПОВІДАЛЬНЕ ГРОМАДЯНСТВО ЯК ОСНОВА СОЦІАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Феномен відповідального громадянства обумовлений процесами формування соціально-правового відповідального суспільства в контексті сучасних процесів: глобалізації, цивілізаційних криз (гуманітарної, екологічної, ціннісної тощо), цифровізації, а для України – міжнародного збройного конфлікту (російсько-української війни). «Відповідальне громадянство – це не лише певна норма правової поведінки, комунікації, співіснування держави та громадянина, а й усвідомлення її значимості, необхідності її продукування, готовності суб'єкта до управління та самоконтролю. Саме тому феномен відповідального громадянства не можна розглядати лише в межах позитивно-правової свідомості, адже воно формується правосвідомістю з точки зору природного права її морально-етичної ідеалістичності, але все ж таки в контексті дуальності існуючих правових концепцій» [2, с. 59]. Отже відповідальне громадянство – це, так би мовити, один з орієнтирів/напрямоків цивілізаційного морально-етичного розвитку соціуму в полі концепції правосвідомості та ціннісного виміру.

Поява феномену та функціональність відповідального громадянства в контексті високого рівня юридично-правової грамотності, сформованості правосвідомості та патріотизму населення/громадян певної держави (наприклад, України) можливо б залишилося без уваги, як світової спільноти так і всередині країни, аби не конфлікт/криза/тригер, що спровокували актуалізацію проблематики. Для українців